

in conscientia ; sed in eo casu sunt in conscientia, saltem dubia ; ergo ita confitenda sunt, saltem, ut illo modo possit judex de illis judicare, et ex conjecturis arbitriu[m] ferre de qualitate talis peccati. Tandem in eo casu seclusa confessione, tenetur homo habere contritionem de tali peccato saltem ratione periculi; sed quod est de necessitate contritionis, est etiam de necessitate confessionis, ut supra dixi; ergo.

2. Secunda propositio.—Secunda propositio est, hæc peccata, ut dubia confitenda esse, et non ut certa, ne decipiatur confessor in re gravi. Nam valde diversum judicium ferendum est de peccato dubio quam de certo; et quia in rigore, et moraliter loquendo, dicere dubium pro certo, mendacium est ; confessio autem debet esse fidelis et vera. Item in judicio quolibet testis interrogatus non potest ut certam affirmare rem sibi dubiam, estque id ex suo genere peccatum mortale ; idem ergo in praesenti dicendum est. Unde omnes auctores citati sentiunt, hoc esse simpliciter necessarium, quanquam interdum possit facile excusari pœnitens, si bona fide, et ex quadam simplicitate aliter confiteatur, ut specialiter advertunt Cajetanus et Victoria. Oportet tamen considerare hoc dubium triplex esse posse. Primo, an de illo peccato alias certo facta sit confessio, necne. Secundo, cum constet de facto, dubium esse potest, an sit mortale vel veniale. Tertio, potest esse dubium de facto. In primo ergo casu, licet quis possit, non tenetur explicare dubium ; quia factum est certum, et an fuerit confessum, necne, nihil refert ad præsentem confessio[n]em ; in aliis vero duobus casibus procedit dicta doctrina.

3. Tertia propositio.—Tertia propositio est, quando materia sic est dubia, adjungendam esse materiam certam, ne sub conditione tantum perficiendum sit sacramentum ; hoc enim vitandum est quoties fieri potuerit.

Quale debeat esse dubium ut hæc obligatio oriatur.

4. Solum superest, ut exponamus quale debeat esse hoc dubium, ut hæc oriatur obligatio. Et ratio difficultatis est, quia homo interdum dicitur dubitare, quia non habet certitudinem, etiamsi habeat judicium probabile, quod formidinem non excludat. Alioquin vero dicitur homo dubitare, quia nullum assensum proferre potest in alterutram partem ; et tunc maxime videtur difficile obli-

gare hominem. Primo, quia in simili dubio de obligatione præcepti, non tenetur homo servare præceptum ; sed in praesenti si homo dubitat hoc modo de suo peccato, consequenter dubitat de obligatione confitendi illud ; ergo non tenetur subjici illi obligationi. Secundo, quia hic videtur habere locum illud principium, in dubiis melior est conditio possidentis ; sed homo possidet bonam famam et libertatem suam ; ergo in hoc dubio præferrendum est, ut nihil contra se agere teneatur. Denique si hoc dubium negativum sufficeret ad hanc obligationem, vix esset pax in conscientiis, quia facilissimo negotio oriuntur hæc dubia.

5. Respondeatur ad questionem.—Respondeo, tres gradus posse esse in hoc genere dubii. Primus est, quando homo probabiliter judicat unam partem, et de alia non habet judicium probabile, sed suspicionem aliquam, vel timorem, aut formidinem ; et tunc non est dubium quin homo possit vel debeat sequi tale judicium, ita ut si judicet probabiliter se peccasse mortaliter, vel nunquam esse confessum tale peccatum, teneatur illud confiteri ; et e converso si oppositum judicat, exoneretur tali obligatione. Ratio est supra tacta, quia tale judicium est sufficiens ad regulandam humanam actionem ; nam ex illo, quamvis speculative incertum sit, colligitur judicium certum practice de rectitudine actionis, vel omissionis, sufficiens ad actiones humanas ; quia major certitudo regulariter excedit hominis vires ; quod a fortiori patet amplius ex sequenti puncto.

6. Secundus gradus est, quando pro ultraque parte habet judicium probabile, quamvis in alteram cum majori vel minori probabilitate inclinet ; et tunc videtur res dubia, quia illud est probabile dubium, de quo loquuntur auctores, et presertim Navarr., c. 9, n. 14. Nihilominus assero, quoties homo judicat probabiliter se non peccasse mortaliter, vel jam esse confessum tale peccatum, etiamsi in contrarium habeat conjecturas etiam probabiles, posse conformari priori judicio, ut non teneatur tale peccatum confiteri. Ita docuit in terminis Sylvest., Confessio, 2, q. 2. Ratio vero est, quia homo in rebus practicis potest sequi opinionem probabilem, non obstante contraria probabili, vel etiam probabili, quando in rebus ipsis non imminet aliquod periculum, ut latius tractatur in materia de Conscientia, 1. 2, q. 19 et 20. Et ratio est illa jam tacta, quia raro po-

SECTIO X.

Utrum sit contra valorem, debitamque confessio[n]is integratatem aliquid addere præter facti veritatem.

1. *Quid sit integritas.*—Integritas rei, propria ac perfecta (ut per analogiam ad res naturales loquamus) sicut includit consummatum numerum partium omnium, quæ tali rei debitæ sunt, ita etiam excludit omnes alias, quæ tali rei non debentur, eamque monstrosam potius reddunt quam integrum. Ad hunc ergo modum de integratitate confessionis philosophamus ; et ideo, postquam visum est quid requiratur, ut confessio mutila non sit, superest videndum quid sit ab illa resecandum, ne monstrosa sit. Est autem generaliter verum, omnia illa quæ materia confessionis non sunt, nec ad finem ejus quidquam conferunt, esse a confessione resecanda, etiamsi vera sint, quia, cum confessioni non sint necessaria, nec utilia, eam superflue onerant, potius quam integrum vel perficiant. Nihilominus tamen ex hoc solo capite nunquam fit nulla confessio, neque gravis injury illi fit, quandiu veritas narratur ; et ideo nihil aliud in speciali circa hoc dicere oportet, nisi quod hæc omnia omittenda sunt quæ ad confessionem non conferunt, vel ad finem ejus, posseque saltem venialiter peccari narrando superflua, etiamsi vera sint. Peccatum autem grave tunc solum hac de causa miseri posse, quando vel id quod dicitur cedit in gravem injuriam alterius, vel constituit pœnitentem aut confessorem in aliquo gravi periculo peccandi, vel denique quoties per se esset grave peccatum, etiamsi extra confessionem diceatur.

2. *Quale peccatum sit in confessione mentiri.*—*Circa tria potest mentiri in confessione.*—Tota ergo difficultas præsens est, quando mendacium admiscetur, et ideo videndum est quale peccatum sit in confessione mentiri, et an ex hac parte possit esse nulla. Duobus ergo modis potest mendacium contingere in confessione : primo, negando quod factum est ; secundo, affirmando vel confitendo quod factum non est ; et hoc posterius maxime ad præsens pertinet, obiter tamen etiam expediens illud primum. Deinde circa tria genera rerum potest in confessione mentiri : primo, circa eas circumstantias quæ nullo modo pertinent ad materiam confessionis ; secundo, circa materiam non necessariam,

ut sunt peccata venialia; tertio, circa materiam necessariam, ut sunt mortalia.

3. *Circa primum.* — Circa primum genus rerum, per se loquendo, non est peccatum mortale, nec contra valorem confessionis miscere aliquid mendacium, sive affirmando, sive negando; sed est veniale gravius quam esset simile mendacium extra illum actum. In hoc convenient omnes Doctores citandi. Ratio prioris partis est, quia illud mendacium concomitante tantum est in sacramento, et non sit materia ejus, et ideo nec continent gravem injuriam. Ratio vero alterius partis est, quia haec ipsa concomitantia est aliqualis indecentia contra sacramentum.

4. *Circa secundum.* — *Cajetani opinio rejicitur.* — Circa secundam materiam unum est certum, scilicet, mentiri in materia non necessaria negando factum, non esse peccatum mortale, nec contra substantiam sacramenti. In quo etiam omnes convenient, quos statim referemus, praesertim Soto, in Opus. de Secreto, memb. 2, q. 7, ubi contrarium tribuit Cajet., qui, 2. 2, q. 69, art. 1, docere visus est, omne mendacium, etiam alias veniale, dictum in iudicio, vel externo, seu forensi, vel interno, seu sacramentali, esse mortale. Quae sententia est sine dubio falsa; et quod attinet ad judicium forense, alibi tractanda est; quod vero pertinet ad hoc sacramentum, ab eodem Cajetano, vel declarata, vel retractata est in Summ., verbo *Confessio*, conditione ult., ut non procedat in casu positivo, sed in tertio statim tractando. Ratio vero hujus partis clara est, quia hoc mendacium non est perniciosum, neque graviter injuriosum ipsi sacramento, quia cum illo stare potest vera materia et forma, et dispositio necessaria ad effectum; et alias non decipit confessorem in re necessaria et gravi; ex nullo ergo capite hic probabiliter apparet malitia mortalis.

5. Quin potius addo, licet omnes autores dicant hoc esse peccatum veniale, et ita verum sit supponendo esse mendacium, ut fortasse regulariter est, saltem ex conscientia erronea, tamen si quis sciat prudenter respondere, et ad mentem, quae in interrogante esse debet, facile posse vitari mendacium ei peccatum veniale. Nam, quando judex non interrogat iuridice, non mentitur aliquis negando factum, etiamsi illud fecerit, quia non censetur simpliciter negare se fecisse, sed negare ita fecisse ut teneatur in illo foro illud revelare; nam interrogatio judicis ut sit justa, ita intelligenda est, et negatio illi cum proportione respondet;

cum autem confessor interrogat in hoc sacramento, interrogat ut judex; si ergo interrogat de re non necessaria, et quam poenitens revelare non tenetur, potest poenitens illam negare absque mendacio, in sensu dicto proportionaliter applicato. Hinc vero fit, si quis dicat hoc mendacium non interrogatus, sed proprio arbitrio, non posse a peccato veniali excusari, neque a mendacio, quia nec verba admittunt alium legitimum sensum, neque esse potest aliqua rationabilis causa illum intendendi, aut fingendi.

Dubium de peccato veniali confessio, et non commisso.

6. *Prima opinio.* — *Fundamentum primæ opinionis.* — Majus vero dubium est, quando mendacium est affirmativum de peccato veniali, quod aliquis non commisit; et tunc si materia illa esset totalis, manifestum esset sacrilegium, et peccatum mortale, quia nullum fit sacramentum. Sed difficultas est, quando illa materia est tantum partialis, scilicet, quia inter alia vera peccata poenitens confitetur aliquod veniale, quod vere non commisit. Et de hoc est multorum opinio, tale mendacium semper esse mortale peccatum. Unde fit, talem confessionem esse nullam et ex defectu doloris, et ex defectu integritatis, quia illud ipsum peccatum non confitetur poenitens; nam, si illud confitetur, jam destrueret falsam confessionem venialis peccati. Citatur pro hac sententia Richard. in 4, d. 21, art. 3, q. 4, sed ibi solum dicit esse peccatum. Palud. vero, q. 2, n. 12, addit esse mortale; Bonav., 2 p. distinctionis, a. 1, q. 2, obscurius dicit tollere meritum confessionis. Latius et clarius Cajet. in Summa, verb. *Confessio*, condit. 4; et juxta ea quae ibi dicit, intelligendum videtur quod generalius dixit 2. 2, q. 69, art. 1, omne mendacium in confessione esse peccatum mortale. Tenet etiam Ledesm., 2, p. 4, q. 5, art. 4, dub. 4, et Armilla, verb. *Confessio*, n. 5. Fundamentum esse debet, quia supponere formæ sacramenti materiam falsam, sive integrum, sive partiale, est peccatum mortale; sed ita fit in illo casu; ergo. Major patet, primo, exemplo a simili, si quis ad consecrandum poneret plures hostias, quasdam triticeas, alias hordeaceas; nam sine dubio peccaret mortaliter. Secundo ratione, quia efficitur forma falsa, quia sensus formæ est universalis respectu materiæ in quam cadit; ut in exemplo adducto cum dicitur: *Hoc est cor-*

pus, etc., illud, *hoc*, designat totam materiam presentem, de qua falso dicitur esse corpus; et similiter in praesenti verbum *absolvo*, significat absolutionem ab omnibus peccatis confessis, quod est falsum, si aliquod peccatum revera commissum non fuit; nam ab illo nemo absolvi potest. Unde concluditur tertio, hanc esse gravem injuriam, et irreverentiam sacramenti; ergo peccatum mortale; nam ex suo genere tale est, cum sit sacrelegium, et in individuo semper habeat materiam et circumstantias graves.

satis est, ut homo simpliciter absolviri dicatur, sicut dicitur simpliciter justus, qui habet gratiam, etiamsi habeat venialia peccata. Et potest hoc declarari a simili. Nam si quis in confiendo baptismate misceret aquæ naturali guttam aquæ rosaceæ, quæ est falsa materia, nihilominus conficeret verum sacramentum, et formam in vero sensu proferret; unde, per se loquendo, non peccaret mortaliter, si absque errore vel intentione falsi ritus, indiscreta devotione id faceret; ergo similiter in praesenti. Unde simul responsum est fundamento contrario.

9. *Limitatio quorundam reprobatur.* — Aliqui vero hoc limitant, nisi poenitens hoc mendacium dicat, intendendo ut peccatum illud sit materia absolutionis. Sed non oportet hoc addere, quia, licet poenitens in hoc intendat decipere confessorem, non peccabit mortaliter, et hoc probant omnia adducta; nec potest aliter intendere quod sit materia absolutionis in re ipsa, sed quod putetur esse; et hoc dicimus non esse mortale.

10. *Tertium circa quod potest mentiri.* — *Dubium.* — *Sylvestri responsio.* — Circa tertium de mendacio in materia necessaria, scilicet, peccato mortali non confessio, certum est ex omnibus supradictis, mendacium negativum in tali materia semper esse mortale contra substantiam sacramenti. Nam, si quis neget fecisse mortale peccatum, quod fecit, directe et formaliter tollit integritatem; supponimus enim nullam habere legitimam excusationem ad occultandum illud, alias jam hic et nunc non esset materia necessaria. Dubium ergo est de mendacio affirmativo, an scilicet, se accusare de peccato mortali quod non commisit, etiam partialiter, sit peccatum mortale. In quo ex omnibus auctoribus citatis, solum invenio Sylvestrum insinuantem hanc etiam esse materiam levem, ac proinde peccatum veniale. Ratio est, quia non est mendacium perniciosum; quamvis enim poenitens decipiat confessorem, tamen decipit contra se, ideoque non facit illi gravem injuriam; sibi autem non potest inferre injuriam; neque etiam infert sibi grave documentum contra charitatem propriam, quia vel est dominus famæ suæ, vel illa infamia in confessione reputatur levius, respectu ejus qui potest cedere juri suo; et saepe etiam esse potest levius ex materia, quia in aliqua persona peccatum aliquod mortale non est gravis infamia. Neque etiam respectu sacramenti videtur gravis injuria, propter dicta in peccato veniali.

41. Contraria sententia probatur. — Nihilominus contraria sententia tenenda est; nam per se, et seclusa ignorantia invincibili, hoc est peccatum mortale, et consequenter contra substantiam sacramenti. Quod tenet reliqui auctores citati, et præterea Bonaventura, d. 17, quæst. ult.; Adrian. in 4, quæst. 5 de Confess., dub. ult.; Sylvest., verb. Mendacium, num. 3; Soto, lib. 5 de Justitia, q. 6, art. 1, et q. 10, art. 2; et Victoria in Summ., n. 130; et Navarr., c. 27, n. 248. Fundamentum contrarium est, quia illa est materia gravis sacrilegii. Quæ gravitas declaratur primo ex eo quod illa est deceptio in materia necessaria sacramenti. Secundo, quia in omni iudicio mendacium in iis quæ pertinent ad substantiam causam, decipiendo judicem in eis, est peccatum mortale, ut latius traditur in 2. 2, loco supra citato. Tertio, quia hoc modo redderetur valde incerta tota notitia, quam confessor accipit de conscientia pœnitentis, quantum ad numerum, vel species peccatorum mortalium, nec tenerunt pœnitentes examinare conscientiam, ut certum numerum dicerent, quia pro suo arbitrio possent illum augere sine peccato mortali. Quæ omnia non sunt similia in peccato veniali, et ideo non est similis ratio. Hæc autem resolutio intelligenda est per se; nam interveniente ignorantia et bona fide, clarum est posse pœnitentem non peccare in hoc, et consequenter facere confessionem validam; quo modo possunt excusari multi simplices, qui putant non male facere dicendo plura quam fecerunt.

SECTIO XI.

Utrum sit de necessitate et integritate confessionis, ut pœnitens præmittat diligens examen ad confitenda omnia peccata.

1. Hæc quæstio moralis est, et prudentiam magis quam scientiam requirit. Disputant illam Theologi, d. 17, ubi breviter Scotus, art. 2; Gabr., q. 1; et Major, q. 8; Cajet., tom. 1 Opuse, tract. 5, q. 3; Victor. in Sum., n. 178; Ledesma, 2, p. 4, q. 5, art. 5; Soto, d. 18, q. 2, art. 4, ad ultimum; Cano in dict. Reflect., p. 5; Petrus Soto, lect. 10 de Confess.; Navarr. in Sum., c. 9, n. 16, et in c. *Frates*, de Pœnit., d. 5, n. 66 et seqq.; Sylvest., verb. Confessio, 1, q. 3; et Ruard., art. 5. Ex quibus duo colliguntur, in quibus resolutio hujus questionis consistit.

2. *Necesse esse moralem diligentiam adhibere.*

— Primum ergo certum est, esse de necessitate confessionis, ut pœnitens moralem faciat diligentiam, ut integre confiteri possit; quod intelligendum est, quando quis habet conscientiam peccatorum mortalium, in quibus requiritur integritas. Et colligitur aperle ex Concil. Trid., dict. cap. 5, dicente: *Constat autem in Ecclesia nihil aliud a pœnitentibus exigi, quam ut postquam quis diligentius se excusserit, et conscientiae sue sinus omnes et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum offendisse meminerit;* illa ergo diligentia a pœnitentibus exigitur. Ratio vero est, quia qui præcipit aliquem actum, præcipit media per se necessaria ad illum efficiendum; sed confessio integra omnium peccatorum mortalium præcipitur, ad quam moraliter loquendo, necessaria est hæc diligentia; ergo. Confirmatur, quia absolutio, per se loquendo, cadere debet in omnia peccata mortalia, et ideo de eisdem etiam debet esse confessio, per se loquendo; unde solum excusat aliquis, et per accidens remittitur peccatum sine confessione illius, quando inculpabiliter seu propter ignorantiam invincibilem omittitur; non potest autem dici ignorantia invincibilis, ad quam expellendam nulla diligentia et examinatio facta est; ergo.

3. Secundo est certum, hanc diligentiam non requiri eamdem in omnibus, nec posse certa aliqua mensura definiri aut præscribi; sed tantum dici posse, eam prudenter adhibendam esse, quæ moraliter sufficiat, considerata capacitate pœnitentis, consuetudine peccandi, diuturnitate temporis, et aliis circumstantiis. Cavenda tamen sunt extrema, ut scilicet, nec nimium onerentur conscientiae, vel reddantur nimis anxiae et sollicitæ; non enim est necessaria summa diligentia, quæ ab homine adhiberi potest; quia nulla ratione vel auctoritate hoc probari potest, et posset interdum inquietas reddere conscientias, quod est contra finem hujus sacramenti. Propter quod dixit Navarr. supra, n. 72, nimiam in hoc sollicitudinem interdum posse esse malam et inordinatam. Neque etiam sufficit levissima diligentia, sed talis adhibenda est, qualem homo adhibere solet in re gravi, et quæ illi maxime cordi est.

4. *Utrum necesse sit extraordinariam adhibere diligentiam.* — Solet vero hoc loco inquiri an teneatur pœnitens extraordinariam aliquam diligentiam adhibere, ut, verbi gratia, scribere peccata, vel quando ea recognitat, vel quando ea committit, si probabiliter

credit ea oblivioni esse tradenda nisi scribantur. Respondet ex communi sententia, neminem obligari ad hujusmodi extraordinariam diligentiam, et præsertim ad hanc de scribendis peccatis, quia scriptura est de se publicum instrumentum, et subjacet periculis. Propter quod Soto non tantum negat hoc esse necessarium, verum esse consulendum. Cajetan. vero, verb. *Confessio*, condit. 11, dicit hoc non esse necessarium, esse tamen utile, ubi defectus memoria timetur; quod videtur certum, si prudenter fiat; quia est diligentia de se non mala, et alias ordinatur ad bonum finem.

5. *Utrum hæc diligentia possit suppleri confessore interrogante.* — Secundo inquiri potest an hæc diligentia vel defectus illius possit interdum suppleri a confessore interrogante et scrutaute conscientiam pœnitentis. Respondet, interdum posse ex hac parte multum suppleri, quando speratur interrogationibus confessoris juvandum esse pœnitentem. Imo, si pœnitens non est tantæ capacitis, ut solus per se possit suam conscientiam sufficienter discutere, non est cogendus ut inutiliter in eo laboret, et defatigetur, sed potest juvari industria confessoris; et e converso, quando confessor cognoscit talis conditionem pœnitentis, debet suis interrogationibus supplere defectum ejus, quia uterque debet diligentiam suo muneri accommodatam præstare; hæc autem est que in illo eventu est moraliter necessaria. Sed non ideo existimandum est posse pœnitentes imparatos accedere, præsertim si confessiones post aliquod longum tempus fiant, quia fere impossibile est ut repente interrogati, et nulla præhabita recogitatione, eorum recordentur de quibus interrogantur. Semper ergo præmittenda est aliqua moralis diligentia pro captu pœnitentis; quando vero illa non sufficit, industria confessoris juvandus est. Quid vero in hac parte teneatur facere confessio, dicemus infra agentes de obligationibus illius.

DISPUTATIO XXIII.

DE INTEGRITATE FORMALI CONFESSIO EJUSQUE DEFECTU.

Supponimus, integrum confessionem peccatorum omnium, quæ in re ipsa commissa sunt, non ita esse necessariam ad hoc sacramentum conficiendum, ut in nullo ca-

su aliter fieri possit. Hoc enim interest inter confessionem integrum, et confessionem absolute, quod confessio est omnino necessaria, ita ut propter nullam causam vel necessitatem sine illa possit sacramentum perfici, quia sine confessione nulla est accusatio, unde nec potest esse iudicium. Item sine confessione non constat confessori de culpa, vel dispositione pœnitentis in hoc foro, et ideo nulla ratione potest eum absolvere; et ideo confessio simpliciter dicta omnino essentialis est. Confessio autem integra peccatorum omnium quæ in re sunt, non est ita necessaria, quia sine illa potest esse vera accusatio, veraque conscientiae manifestatio; sed est per se requisita quando fieri potest, ex divino præcepto inclusu in ipsa institutione hujus sacramenti. Quapropter, sicut necessitas præcepti moralis est, quæ non obligat ad impossibile, ita etiam necessitas hujus integratis materialis moralis est; et ideo locum non habet, quando talis integritas exhiberi non potest; alioquin non fuisset hoc sacramentum convenienter institutum, tum quia frequentes casus occurunt, in quibus homo non habet locum integrum confessionem faciendi, cum tamen extreme indiget hoc remedio ad salutem necessario; tum etiam quia in ordinariis confessionibus multa memoria excidunt, quæ in confessione omituntur, et ita ordinarius usus confessionis esset humano modo impossibilis, si materialis integritas esset absolute necessaria. Atque ita omnes Theologi unanimi consensu docent, quoties homo ex rationabili causa excusatur ab integritate materiali, formalem sufficere. Illa antem causa rationabilis ex aliqua impossibilitate semper nascitur, quæ impossibilitas provenire potest, velex absoluta necessitate articuli mortis, vel ex alia morali causa, vel ex ignorantia, seu naturali obliuione, de quibus sigillatim dicemus; ac tandem videbimus an integritas formalis sit omnino necessaria.

SECTIO I.

An propter instans mortis periculum sufficiat confessio, tantum integra formaliter, et quomodo facienda sit.

1. *Tribus casibus potest quis non confiteri omnia peccata.* — Ex tribus capitibus continere potest, ut pœnitens instante morte non confiteatur omnia quæ in re commisit. Primo, ex defectu vitæ propriæ; secundo, ex consortio aliorum existentium in simili peri-